

บทบาทของบรรษัทลงทุนข้ามชาติในอุตสาหกรรมการผลิตของไทย

ศึกษาเฉพาะผลกระทบต่อดุลการชำระเงิน

นางสาวสมพร กิตติโสภากร

005249

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๓

005249

Impact of Transnational Corporations in Thailand's
Manufacturing Sector on Balance of Payment

Miss Somporn Kittisopakura

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

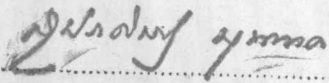
Graduate School

Chulalongkorn University

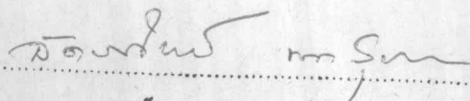
1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทของบริษัทลงทุนข้ามชาติในอุตสาหกรรมการผลิตของไทย
ศึกษาเฉพาะผลกระทบต่อดุลการชำระเงิน
โดย นางสาวสมพร กิตติโสภากร
แผนกวิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุธี ประศาสน์เศรษฐ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ แต้มนุญเลิศชัย

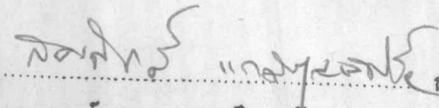
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

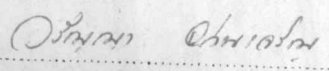

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ ชินนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุธี ประศาสน์เศรษฐ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ แต้มนุญเลิศชัย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วารัญญา ผ่านเจริญ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทของบรรษัทลงทุนข้ามชาติในอุตสาหกรรมการผลิตของไทย ศึกษาเฉพาะผลกระทบต่อดุลการชำระเงิน
ชื่อนิสิต	นางสาวสมพร กิตติโสภากร
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุธี ประศาสน์เศรษฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ แท้มบุญเลิศชัย
ภาควิชา	เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา	๒๕๒๓

บทคัดย่อ

การลงทุนของบรรษัทลงทุนข้ามชาติ (ซึ่งจะ เรียกในตอนต่อไปว่า บรรษัทฯ) ในประเทศโลกที่สามหรือในประเทศพัฒนาแล้ว มักจะเป็นปัญหาว่า บรรษัทฯ ได้ทำให้เกิดผลดีแก่เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแก่ประเทศผู้รับทุนอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะการอธิบายด้วยทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการค้าระหว่างประเทศ ไม่สามารถให้เหตุผลที่ดีพอ

การศึกษาเกี่ยวกับการลงทุนของบรรษัทฯ ในประเทศต่าง ๆ ได้มีผู้พยายามศึกษาวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์ หรือข้อเสียที่บรรษัทฯ นำมา ข้อสรุปที่ได้จากงานวิจัยแต่ละงานแตกต่างกันไปตามทัศนคติของผู้วิจัย ทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบของการวิเคราะห์ ความเชื่ออำนวนยของข้อมูล และสภาพที่เป็นจริงในประเทศนั้น ๆ

วัตถุประสงค์สำคัญของวิทยานิพนธ์นี้ มุ่งหมายที่จะศึกษารูปแบบของบรรษัทลงทุนข้ามชาติ โดยเฉพาะกำเนิดและวิวัฒนาการว่า บรรษัทฯ มีการพัฒนาตนเองมาได้อย่างไร การลงทุนของบรรษัทฯ ในประเทศไทยได้สร้างบริวารซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตในสาขาต่าง ๆ อย่างไรบ้าง ผลจากการดำเนินการของบรรษัทฯ มีส่วนกระทบต่อดุลการชำระเงินอย่างไรบ้าง ซึ่งคำนวณได้จากผลต่างของ เงินตราต่างประเทศนำเข้า

และส่งออกที่บริษัทได้ก่อให้เกิดขึ้น อันได้แก่ มูลค่าหุ้น การนำเข้าเครื่องจักรจากต่าง-
 ประเทศ เงินกู้จากต่างประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว การส่งสินค้าออก หรือผลิต-
 ทดแทนการนำเข้า รวมทั้งการนำวัตถุดิบในการผลิตเข้ามาจากต่างประเทศและการนำ-
 เงินตราต่างประเทศออกไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กำไร ดอกเบี้ย ค่าลิขสิทธิ์ ฯลฯ
 โดยเปรียบเทียบระหว่างบริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทฯ กับบริษัทที่เป็นของคนในท้องถิ่น
 ซึ่งได้รับการส่งเสริม จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน จำนวน ๗๕ บริษัท แล้วนำ
 ผลกระทบที่วัดได้เปรียบเทียบกับผลการศึกษาที่ทำในต่างประเทศ

ในการวัดผลกระทบต่อดุลการชำระเงินของบริษัทต่างชาติ ซึ่งปรากฏว่าบริษัท
 ไม่ได้ทำให้เกิดการขาดดุลหรือเป็นภาระต่อทุนสำรองระหว่างประเทศ ตามที่ผู้วิจัยหลาย-
 ท่านได้วัดผลในประเทศอื่น ๆ แต่ผลสรุปก็ไม่อาจจะยืนยันว่า การลงทุนของบริษัทฯ ได้
 ทำให้เกิดการประหยัดเงินตราต่างประเทศอย่างแท้จริง เนื่องจากการกำหนดข้อมูลตาม
 สมมติฐานของการวิเคราะห์ทำให้ข้อมูลมีลักษณะประมาณค่าสูงหรือต่ำกว่าที่เป็นจริงอยู่บ้าง
 ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือ กิจกรรมที่เป็นของต่างชาติ ในการวิเคราะห์มีจำนวนมาก
 และส่วนใหญ่ ใช้ทรัพยากรในประเทศซึ่งทรัพยากรเหล่านี้อาจส่งออกในรูปวัตถุดิบไม่ได้ใช้
 ในการผลิตสินค้าสำเร็จรูปในประเทศ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่ได้ในบทที่ ๓ จึงเป็น
 เพียงการแสดงลักษณะของการรับจ่ายเงินตราต่างประเทศของบริษัทท้องถิ่น และสาขา-
 ของบริษัทว่า กิจกรรมที่อยู่ในหมวดการผลิตประเภทเดียวกัน จะมีทิศทางของการใช้จ่าย
 เงินตราต่างประเทศใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะ เป็นบริษัทท้องถิ่นหรือบริษัทต่างชาติ

การเปรียบเทียบผลการศึกษาในประเทศอื่น ๆ นั้น ยังไม่สามารถสรุปผลได้
 แน่นนอน เนื่องจากขาดบรรทัดฐานในการวัดผลกระทบ เนื่องจากการตีความเงินตราต่าง-
 ประเทศ ที่นำเข้าหรือออกของผู้วิเคราะห์แต่ละคน สิ่งที่น่าจะได้กระทำต่อไปคือ การให้
 คำจำกัดความอย่างเด่นชัดของรายการรับจ่ายเงินตราต่างประเทศแต่ละรายการอย่าง-
 ยุติธรรม และใช้วิธีการเดียวกันเปรียบเทียบระหว่างบริษัทของประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้
 นี้การศึกษาถึงการค้าระหว่างกลุ่มบริษัท จะช่วยอธิบายถึงการครอบงำ และการลักลอบ
 นำเงินตราต่างประเทศออกนอกประเทศ แทนที่จะวัดจากการนำเงินตราต่างประเทศเข้า-
 ออกโดยตรง

Thesis Title Impact of Transnational Corporations in Thailand's
 Manufacturing Sector on Balance of Payment
Name Miss Somporn Kittisopakura
Thesis Advisor Dr. Suthy Prasartset
 Dr. Somsak Tambunlertchai
Department Economics
Academic Year 1980

ABSTRACT

The investment of transnational corporations, which will be called TNC_s hereafter, in the developing countries and developed countries has raised the question as to whether they have made progress to the economy, society and politics of the host country. The comparative advantage theory hardly give reasonable explanation.

In studying the investment of the TNC_s in various countries, many analysts have found out the advantages and disadvantages of the corporations and have come to different conclusions, each of which differs according to different attitude of the analysts, the theories used, the availability of the information and the real situation of the country.

The main purpose of this theses is focusing on the study of structure of TNC_s, especially the origin and development of the corporations in order to find out how these TNC_s have developed themselves, how those invested in Thailand have formed their subsidiaries which are manufacturers in various fields, and how their operation affects the balance of payment of Thailand, which is calculated from the difference between the inflow and outflow of foreign exchange such as paid-up capital, import of machinery short and long-term loan,

export or import substitution and import of raw materials and the outflow in the form of remittance of profits and dividends, interests, copyright fees and etc. The evaluation of the effect on the balance of payment can be made by comparing the subsidiaries with the 75 local firms which are supported by the Board of Investment. The outcome is then compared with that studied in foreign countries.

On evaluating the effect on the balance of payment it turns out that the TNC_s in Thailand neither influence the deficit nor are the burden of international reserves as were concluded by the foreign analysts. However, it is not likely to conclude that the TNC_s investment results in the saving of foreign exchange. This is because the fixed data was overestimated or underestimated and also because there are so many TNC_s, most of which consume the domestic raw materials which normally have been exported as raw materials when not being used for local production. Thus, the comparison in chapter 3 only displays that on comparing the inflow and outflow of foreign currencies of the local firms with the subsidiaries of the TNC_s it is obvious that the same category of manufacturers have the same tendency in dealing their net flow, no matter whether they are local or foreign corporations.

It is impossible to compare this study with those in the foreign countries as there are no certain measures to evaluate the effect. The drawback is the interpretation of the inflow and outflow. It is advisable that an exact definition of the two terms should be given and the same means of comparison should be applied. Furthermore instead of using the direct method of evaluation of currency flow, the thorough study of business interaction of the subsidiaries will help reveal how the TNC_s dominate the host country's economy and how they manage to transfer the foreign currency to foreign countries.

กิติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุธี ประศาสน์เศรษฐ และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์
ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ทั้งได้กรุณาให้ยืม เอกสารและตำรา
ที่มีประโยชน์ในการค้นคว้าแก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรัญญา ผ่านเจริญ ในฐานะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณา
ตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจนเป็นที่เรียบร้อย และขอขอบคุณผู้ให้ความช่วยเหลือใน
ด้านต่าง ๆ ที่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จเป็นเล่มได้

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตารางประกอบ	ฅ
สารบัญภาพประกอบ	ฉ

บทที่

๑ บทนำ	๑
ที่มาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๑๑
ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	๑๑
ขอบเขตและวิธีการศึกษา	๑๒
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๑๔
๒ บริษัทลงทุนข้ามชาติ	๒๐
ตอนที่ ๑	
กำเนิดและลักษณะของบริษัทลงทุนข้ามชาติ	๒๐
บทบาทของบริษัทลงทุนข้ามชาติในโลกที่สาม	๒๗
ตอนที่ ๒	
กลุ่มบริษัทลงทุนข้ามชาติในประเทศไทย	๓๔
ลักษณะทั่วไปของบริษัทที่ศึกษา	๔๐

บทที่	หน้า
๓ ผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัทต่อดุลการชำระเงิน	๖๐
ตอนที่ ๑	
ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนต่างประเทศกับดุลการชำระเงิน	๖๐
ลักษณะทั่วไปของดุลการชำระเงินของไทย	๖๕
ตอนที่ ๒	
การวัดผลกระทบของการลงทุนต่างประเทศที่มีต่อดุลการ-	
ชำระเงิน เนื่องจากทุนดำเนินการและการดำเนินการ	๗๓
ผลกระทบเนื่องจากทุนดำเนินการ	๗๓
ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินการ	๘๕
ผลกระทบที่เกิดจากทุนดำเนินการ และการผลิตพิจารณา	
จากการควบคุมบริษัท	๘๙
ผลกระทบที่เกิดจากรายจ่ายอื่น ๆ	๑๐๔
ประเมินผลการดำเนินการของบริษัทที่มีทุนต่างประเทศต่อดุล	
การชำระเงิน	๑๐๙
๔ เปรียบเทียบผลการศึกษาที่ทำในต่างประเทศ	๑๑๑
งานวิจัยของ Sanjaya Lall และ Paul, A. Streeten	๑๑๑
งานวิจัยของ Thomas J. Biersteker	๑๑๕
การวิเคราะห์ในบทที่ ๓	๑๑๗
๕ บทสรุปและอภิปราย	๑๓๐
บรรณานุกรม	๑๓๘
ภาคผนวก	๑๔๓
ประวัติผู้เขียน	๑๕๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑.๑	จำนวนสาขาการผลิตในต่างประเทศของบริษัทฯ อเมริกัน ๑๘๗ บริษัท	๓
๑.๒	ปริมาณเงินลงทุนในต่างประเทศ ในประเทศกำลังพัฒนา จำแนกตาม ภูมิภาค (๒๕๑๓)	๕
๑.๓	การลงทุนจากต่างประเทศกับบัญชีเงินเคลื่อนย้าย	๙
๑.๔	การลงทุนโดยตรงสุทธิแยกตามประเทศธุรกิจ	๑๐
๒.๑	เงินไหลเข้าจากการลงทุนโดยตรงในประเทศไทย	๓๖
๒.๒	การลงทุนโดยตรงในประเทศไทยแยกตามสาขาเศรษฐกิจ	๓๗
๒.๓	ขนาดของบริษัทตัวอย่างจำแนกตามทรัพย์สินปี ๒๕๑๔	๕๖
๒.๔	สัดส่วนของหุ้นต่างประเทศในบริษัทตัวอย่าง	๕๗
๒.๕	การควบคุมธุรกิจ ติดตามการถือหุ้น	๕๘
๒.๖	สัดส่วนของทุนจดทะเบียน เงินกู้ในประเทศ เงินกู้ต่างประเทศ	๕๙
๒.๗	กำไรก่อนหักภาษีต่อทรัพย์สิน	๕๙
๓.๑	ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ๒๕๑๒ - ๒๕๒๑	๖๙
๓.๒	การขาดทศกึ่งพันดุลทางการเงินของภาคเอกชน และภาครัฐบาลใน ระบบเศรษฐกิจไทย ๒๕๑๒ - ๒๕๒๑	๗๑
๓.๓	เงินไหลเข้าสู่สิทธิของบริษัทในหมวดที่ ๑	๗๔
๓.๔	เงินไหลเข้าสู่สิทธิของบริษัทในหมวดที่ ๒	๗๖
๓.๕	เงินไหลเข้าสู่สิทธิของบริษัทในหมวดที่ ๓	๗๘
๓.๖	เงินไหลเข้าสู่สิทธิของบริษัทในหมวดที่ ๔	๘๐
๓.๗	เงินไหลเข้าสู่สิทธิของบริษัทในหมวดที่ ๕	๘๒
๓.๘	เงินไหลเข้าสู่สิทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๑ แยกตามการควบคุม	๙๐

ตารางที่	หน้า
๓.๙	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๒ แยกตามการควบคุม ๙๑
๓.๑๐	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๓ แยกตามการควบคุม ๙๒
๓.๑๑	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๔ แยกตามการควบคุม ๙๓
๓.๑๒	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๕ แยกตามการควบคุม ๙๔
๓.๑๓	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๒ แยกตามการควบคุม ๙๔
๓.๑๔	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๓ แยกตามการควบคุม ๙๕
๓.๑๕	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๔ แยกตามการควบคุม ๑๐๐
๓.๑๖	เงินไหลเข้าสุทธิเฉลี่ยของบริษัทในหมวดที่ ๕ แยกตามการควบคุม ๑๐๑
๓.๑๗	เงินไหลเข้าสุทธิแยกตามสัญชาติผู้ถือหุ้นใหญ่ (เฉพาะกลุ่ม Foreign Controlled) ๑๐๒
๓.๑๘	กำไรและเงินปันผลส่งออก ๑๐๙
๓.๑๙	อัตราส่วนกำไร เงินปันผลและรายจ่ายอื่น ๆ ส่งกลับ แยกตาม ประเทศ ๑๑๑
๓.๒๐	ดอกเบี้ยเงินกู้ต่างประเทศส่งออก ๑๑๒
๓.๒๑	ค่าจัดการส่งออกแยกตามรายประเทศ ๑๑๓
๓.๒๒	เงินส่งออกในรูปแบบสิทธิบัตรและค่าเทคโนโลยี แยกตามประเทศ ๑๑๔
๔.๑	ผลกระทบต่อดุลการชำระเงินในทางลบ แยกตามประเภทของบริษัท ๑๒๐
๔.๒	เปรียบเทียบเงินไหลเข้าของการวิเคราะห์ ๓ แบบ ๑๒๕
๔.๓	เปรียบเทียบเงินไหลออกของการวิเคราะห์ ๓ แบบ ๑๒๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๑	โครงสร้างและการดำเนินงานของกลุ่ม เจริญโภคภัณฑ์	๔๘
๒	บทบาทของบริษัทฯ กับการไหลเข้าออกของเงินตราต่างประเทศ	๖๔